

Львівський національний університет імені Івана Франка

Кафедра статистики
Факультет економічний

"ЗАТВЕРДЖУЮ"
Декан економічного факультету
_____ проф. Панчишин С.М.
" ____ " _____ 200 р.

РОБОЧА НАВЧАЛЬНА ПРОГРАМА

РЕГІОНАЛЬНА СТАТИСТИКА

для студентів напрямку 0501 „Економіка та підприємництво”

Спеціальність **8.050.110 - "Прикладна статистика"**
Кваліфікація **магістр**
Форма навчання **денна**

Структура навчального плану

№ семестру	К-сть годин/кредитів	Лекції	Практ.	Лабор.	Конс.	Залік	Іспит	СР
9	108/2	28	28		9		21	22

Затверджено

на засіданні кафедри статистики
Протокол № від " " вересня 200 р.

Завідувач кафедри:
_____ проф. Матковський С.О.

АНОТАЦІЯ

Дисципліна „Регіональна статистика” є нормативною для підготовки студентів освітньо-кваліфікаційного рівня магістр та передбачена галузевим стандартом вищої освіти України.

Вивчення курсу "Регіональна статистика ґрунтується на знаннях, отриманих при вивченні таких дисциплін, як "Основи статистики", "Демографічна статистика", "Соціально-економічна статистика", „Система національних рахунків”, "Регіональна економіка", „ Розміщення продуктивних сил”, „Статистичне моделювання та прогнозування”.

Головною **метою** вивчення дисципліни є оволодіння методами проведення міжрегіональних статистичних порівнянь, формування у студентів навиків аналізу ефективності функціонування соціально-економічного комплексу регіону та прогнозування його розвитку.

Аналіз ефективності функціонування регіонів передбачає визначення основних індикаторів економічного, соціального, демографічного, екологічного стану регіонів, котрі б забезпечили комплексність та всебічне оцінювання соціально-економічного розвитку території.

У процесі вивчення курсу перед студентами поставлено такі завдання:

- вивчити особливості функціонування регіональної статистики в Україні та інших країнах;
- ознайомитись з існуючими методологіями, методами та системою показників регіональної статистики, що характеризують соціально-економічне положення регіонів;
- опанувати існуючі методики інтегральних статистичних оцінок соціально-економічного стану і розвитку регіонів, з метою проведення міжрегіональних порівнянь;
- навчитись робити обґрунтовані висновки та рекомендації щодо управління розвитком регіонів за результатами регіональних статистичних досліджень.

Предметом курсу "регіональна статистика" є вивчення реальних економічних процесів та виявлення закономірностей розвитку регіонів.

Кінцевою метою вивчення регіональної статистики є формування у студентів ґрунтовних теоретичних та практичних навиків, що дозволять аналізувати соціально-економічні процеси на конкретних територіях.

Робоча програма навчальної дисципліни „Регіональна статистика” розроблена у відповідності до вимог галузевого стандарту вищої освіти МОН України на базі програми освітньо-професійної підготовки бакалавра, спеціаліста та магістра.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ДИСЦИПЛІНИ „РЕГІОНАЛЬНА СТАТИСТИКА”

Логіка та структура викладу курсу „Регіональна статистика” визначається метою та завданнями дисципліни. Навчальна дисципліна складається з 10 тем, виклад яких передбачає ознайомлення з основними методичними концепціями та підходами, що існують у регіональній статистиці. Закріплення теоретичних знань та вирішення конкретних завдань регіонального статистичного аналізу буде проводитись на практичних (семінарських) заняттях та у формі індивідуальної реферативної роботи. Дисципліною передбачено також певний обсяг матеріалу для самостійного опрацювання.

Структура навчального кредиту дисципліни подана у таблиці:

№ з/п	Тема	Кількість годин		
		Лекційні заняття	Практичні заняття	Самостійна робота
1	Предмет, метод і завдання дисципліни	2	2	2
2	Основні поняття та історія розвитку регіональної статистики	2	2	2
3	Система показників регіональної статистики	4	3	3
4	Статистика регіонального розміщення продуктивних сил	3	2	2
5	Статистика виробничої сфери регіонів	3	3	2
6	Статистика соціального розвитку регіонів і життєвого рівня населення	4	4	3
7	Регіональна статистика фінансових ресурсів регіону	3	2	2
8	Статистичний аналіз пропорційності та збалансованості регіонального розвитку	3	4	2
9	Організація моніторингових систем у регіональній статистиці	2	3	2
10	Міжрегіональні статистичні порівняння	2	3	2
		28	28	22

ЗМІСТ ПРОГРАМИ ЗА ТЕМАМИ

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни. (2год.)

Поняття регіональної статистики, її завдання, предмет вивчення дисципліни. Місце регіональної статистики серед інших наук. Завдання регіональної статистики як науки. Інформаційне забезпечення статистичного дослідження регіону. Проблеми та перспективи розвитку регіональної статистики.

Самостійна робота – 2 год.

Тема 2. Основні поняття та історія розвитку регіональної статистики (2год.)

Поняття регіону та класифікація регіонів. Підходи до виокремлення регіонів. Регіони первинного та вторинного територіального поділу. Номенклатура територіальних одиниць для статистики. Інформаційне забезпечення дослідження регіонів. Форми представлення та поширення інформації.

Особливості методології регіональної статистики. Особливості побудови територіальних індексів. Основні класифікатори, що використовуються у регіональній статистиці.

Історія виникнення перших регіональних статистичних досліджень. Внесок українських вчених у розвиток регіональної статистики.

Сучасна регіональна статистика в системі національної статистики. Рівні регіональної статистики. Муніципальна статистика.

Самостійна робота – 2 год.

Тема 3. Система показників регіональної статистики. (4год)

Система основних статистичних показників соціально-економічного розвитку регіону. Форма їх представлення. Територіальні ряди даних, панельні дані.

Принципи побудови системи показників регіональної статистики. Концептуальні підходи до визначення набору статистичних показників регіональної статистики.

Система показників, що характеризують регіон – як квазідержаву, як квазікорпорацію, як ринковий ареал.

Система статистичних показників, для характеристики регіону - як відтворюючої системи і як регіону - як соціуму.

Самостійна робота – 3 год.

Тема 4 Статистика регіонального розміщення продуктивних сил.(3год.)

Основні поняття та склад продуктивних сил. Закономірності, принципи та основні чинники розміщення продуктивних сил. Економічне районування, галузева та територіальна структура.

Економічний потенціал регіонального розвитку, його складові та методологія вимірювання. Показники потенціалу людського капіталу, потенціалу суспільного виробництва, природного-ресурсного та екологічного потенціалу регіонів. Методи аналізу та економіко-статистичного моделювання регіонального розвитку. Використання статистики розміщення продуктивних сил в управлінні регіональним розвитком.

Самостійна робота – 2 год.

Тема 5. Статистика виробничої сфери регіонів.(3год.)

Значення та завдання побудови системи регіональних рахунків виробничої сфери регіону. Особливості розрахунку валового регіонального продукту як узагальнюючого показника рівня виробництва у регіоні.

Показники оцінки діяльності галузей виробничої сфери регіону. Показники галузей, виробників та постачальників матеріальних благ, галузей, пов'язаних з процесом виробництва у сфері обігу.

Статистика основних засобів та оборотних коштів. Статистика регіональної ефективності виробничого процесу.

Самостійна робота – 2 год.

Тема 6. Статистика соціального розвитку регіонів і життєвого рівня населення. (4год.)

Значення та показники статистичного вивчення добробуту населення регіону. Показники матеріального добробуту населення.

Рівень життя населення у показниках доходів та витрат населення. Оцінка диференціації населення за рівнем доходів (витрат). Методика статистичної оцінки рівня бідності населення.

Інтегральні показники людського розвитку та особливості їх побудови. Індекс людського розвитку, розроблений фахівцями ПРООН. Індекс людського розвитку регіонів за вітчизняною методикою. Нормування показників, визначення ваг індивідуальних показників та основних блоків.

Самостійна робота – 3 год.

Тема 7. Регіональна статистика фінансових ресурсів регіону. (3год.)

Значення фінансових ресурсів в економіці регіону. Принципи побудови та система показників фінансового балансу регіону. Економіко-статистичний аналіз показників балансу фінансових ресурсів регіону.

Аналітичні показники регіонального бюджету. Індексний аналіз факторів, що визначають рівень доходів регіонального бюджету. Територіальна диференціація індикаторів регіональних бюджетів.

Самостійна робота – 2 год.

Тема 8. Статистичний аналіз пропорційності та збалансованості регіонального розвитку. (3год.)

Поняття пропорційності та збалансованості у регіональних дослідженнях. Проблемність та депресивність у розвитку регіонів. Типологізація депресивних регіонів.

Методологічні підходи до оцінки галузевих співвідношень. Показники рівня збалансованості та комплексності економіки регіону.

Рівень комплексності розвитку регіону. Коефіцієнт міжрайонної спеціалізації, коефіцієнт товарності, коефіцієнт локалізації.

Показники оцінки ефективності спеціалізації регіону.

Самостійна робота – 2 год.

Тема 9. Організація моніторингових систем у регіональній статистиці. (2год.)

Особливості організації моніторингових обстежень в системі інформаційно-статистичного забезпечення процесів управління соціально-економічного розвитку регіонів. Методичні підходи до реалізації етапів моніторингових досліджень.

Моніторингові показники соціально-економічного становища регіону згідно вітчизняного законодавства. Міжнародна практика моніторингових обстежень.

Суть та критерії відбору бенчмаркінгових показників розвитку регіонів.

Самостійна робота – 2 год.

Тема 10 Міжрегіональні статистичні зіставлення.(2год.)

Роль міжрегіональних зіставлень у статистико-економічному аналізі та статистичні методи їх проведення. Територіальні індекси. Міжгалузевий баланс регіону. Індекси структурних відмінностей регіональних економік.

Використання типізації регіонів для міжрегіонального економіко-статистичного аналізу.

Основні принципи та завдання комплексної оцінки розвитку регіонів. Оцінювання економічного розвитку (стану) регіонів за порівнянням значень окремих показників – індикаторів, значень комплексу показників та інтегральних показників.

Комплексна оцінка соціально-економічного розвитку розрахована за методикою індексу людського розвитку.

Застосування територіальних індексів та методів графічного аналізу у міжрегіональних статистичних порівняннях.

Самостійна робота – 2 год.

ПЛАН ПРАКТИЧНИХ (СЕМІНАРСЬКИХ) ЗАНЯТЬ

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни. (2год.)

1. Предмет, метод регіональної статистики як науки.
2. Завдання регіональної статистики.
3. Етапи розвитку регіональної статистики в Україні.
4. Перспективні напрями розвитку регіональної статистики.

Тема 2. Основні поняття та історія розвитку регіональної статистики (2год.)

1. Концепції виокремлення регіонів, як об'єктів статистичних досліджень.
2. Номенклатура територіальних одиниць для статистики. Аналітичні та нормативні регіони.
3. Основні класифікатори у регіональних дослідженнях.
4. Внесок українських вчених у розвиток регіональної статистики. Сучасні фахівці у галузі регіональних статистичних досліджень.
5. Ієрархічні рівні національної статистики.

Тема 3. Система показників регіональної статистики. (3год)

1. Особливості побудови комплексної системи показників регіональної статистики.
2. Концептуальні підходи до відбору показників регіональної статистики.
3. Форми та способи представлення показників регіональної статистики. Бази даних.

Тема 4 Статистика регіонального розміщення продуктивних сил. (2год.)

1. Основні поняття та склад продуктивних сил.
2. Економічне районування, галузева та територіальна структура.
3. Оцінка економічного потенціалу регіону.
4. Аналіз та економіко-статистичного моделювання регіонального розвитку.

Тема 5. Статистика виробничої сфери регіонів. (3год.)

1. Найважливіші показники регіонального рахівництва.
2. Методи розрахунку валового регіонального продукту. Особливості методології обчислення валового регіонального продукту виробничим методом.
3. Показники галузей, виробників та постачальників матеріальних благ, галузей, пов'язаних з процесом виробництва у сфері обігу.
4. Розрахункові показники регіональної ефективності виробничої сфери.

Тема 6. Статистика соціального розвитку регіонів і життєвого рівня населення. (4год.)

1. Статистичні показники рівня матеріального добробуту населення та соціального рівня життя.
2. Індикатори рівня та глибини бідності за вітчизняною та міжнародною методологією.
3. Індекс людського розвитку розроблений фахівцями ПРООН та вітчизняними науковцями.

Тема 7. Регіональна статистика фінансових ресурсів регіону. (2год.)

1. Принципи побудови та система показників фінансового балансу регіону.
2. Економіко-статистичний аналіз показників балансу фінансових ресурсів регіону.
3. Аналітичні показники регіонального бюджету.
4. Індексний аналіз факторів, що визначають рівень доходів регіонального бюджету.

Тема 8. Статистичний аналіз пропорційності та збалансованості регіонального розвитку. (4год.)

1. Індикатори проблемності та депресивності у розвитку регіонів.
2. Методологічні підходи до оцінки депресивності території.
3. Показник рівня комплексності розвитку регіону.
4. Коефіцієнти міжрайонної спеціалізації, коефіцієнт товарності, коефіцієнт локалізації.

Тема 9. Організація моніторингових систем у регіональній статистиці. (3год.)

1. Поняття та особливості статистичного моніторингу.
2. Загальна методика проведення статистичного моніторингу, етапи його проведення. Проблеми прогнозування цільових показників.
3. Досвід запровадження моніторингових систем у регіональній статистиці закордоном.

Тема 10 Міжрегіональні статистичні зіставлення.(3год.)

1. Роль та основні вимоги до проведення міжрегіональних зіставлень.
2. Статистичні методи міжрегіональних порівнянь. Часткові та інтегральні індикатори у міжрегіональних порівняннях.
3. Особливості аналізу міжрегіональних зв'язків.

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Тема 1. Предмет, метод і завдання дисципліни (2 год.)

1. Основні етапи становлення регіональної статистики в Україні.
2. Нормативно-правова база. Концепція розвитку регіональної статистики в Україні.
3. Напрямки розвитку регіональної статистики.

Тема 2. Основні поняття та історія розвитку регіональної статистики (2год.)

1. Внесок Ф. Щербини у регіональну статистику.
2. Номенклатура територіальних одиниць статистики. Локальні адміністративні одиниці.
3. Перспективи запровадження номенклатура територіальних одиниць статистики в Україні.

Тема 3. Система показників регіональної статистики. (3год)

1. Система показників регіональної статистики згідно потреб користувачів.
2. Система показників регіональної статистики відповідно до цілей стратегії розвитку регіону.
3. Принципи формування регіональної бази даних REGIO та користувацької бази NEW CRONOS.
4. Основні концепції до встановлення набору показників регіональної статистики.

Тема 4 Статистика регіонального розміщення продуктивних сил.(2год.)

1. Методи оцінки економічного потенціалу регіону у міжнародній практиці.
2. Методи оцінки ефективності розміщення продуктивних сил.

Тема 5. Статистика виробничої сфери регіонів.(2год.)

1. Методи оцінки ринкової інфраструктури.
2. Особливості розрахунку валового регіонального продукту за різними методами закордоном.
3. Індексний аналіз екстенсивних та інтенсивних факторів економічного зростання у регіоні.

Тема 6. Статистика соціального розвитку регіонів і життєвого рівня населення. (3год.)

1. Принципові відмінності міжнародної та вітчизняної методик ІЛР.
2. П'ятирівнева система показників оцінки індексу людського розвитку.

3. Індекс людського розвитку в розрізі регіонів України.

Тема 7. Регіональна статистика фінансових ресурсів регіону. (2год.)

1. Бюджетна класифікація і групування статей регіонального бюджету.

2. Індексний аналіз факторів, що визначають рівень доходів регіонального бюджету.

3. Територіальна диференціація індикаторів регіональних бюджетів.

Тема 8. Статистичний аналіз пропорційності та збалансованості регіонального розвитку. (2год.)

1. Методика визначення депресивності розвитку регіонів у міжнародній статистичній практиці.

2. Проблеми побудови міжгалузевого балансу регіону.

3.

Тема 9. Організація моніторингових систем у регіональній статистиці. (2год.)

1. Законодавчі ініціативи моніторингу соціально-економічного розвитку регіону.

2. Стратегія розвитку Львівщини – як комплексний моніторинг індикаторів розвитку регіону.

3. Бенчмаркінгові показники – як основні цільові орієнтири розвитку регіональної економіки.

Тема 10 Міжрегіональні статистичні зіставлення. (2год.)

1. Комплексна оцінка економічного розвитку регіонів України.

2. Використання методики індексу людського розвитку у комплексній оцінці економічного розвитку регіону та оцінці основних тенденцій.

3. Застосування центрографічного методу на практиці міжрегіональних порівнянь.

4. Принципи проведення міжнародних регіональних порівнянь.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА:

1. Побурко Я.О. Основи організації регіональної статистики. НАН України, ІРД. – Львів, 2004. – 196с.
2. Михасюк І.Р., Янків М.Д., Залога З.М., Саджанець С.Й. Регіональна економіка./За ред. проф. Михасюка І.Р. Львів: "Українські технології", 1998.- 240с.;
3. Карпов В.І. Методологія європейської регіональної статистики (основні теоретичні положення і практичне значення для України) // Статистика України.- 2002.- №4. С. 19-26.
4. Шишкін В.С. Концептуальні та методологічні підходи до вивчення регіональних особливостей людського розвитку // Статистика України. – 2001.№ 1.- С. 30-37.
5. Побурко Я.О., Карпов В.І. Стратегічні засади розвитку регіональної статистики в Україні //Соціально–економічні дослідження в перехідний період. Методологія статистичних оцінювань соціально–економічних процесів. Зб. наук. пр.. Випуск 3 (XLI) / НАН України. Інститут регіональних досліджень. – Львів 2003. –С. 8–22.
6. Сторонянська І. Методичні аспекти оцінки диференціації економічного розвитку регіонів України // Соціально–економічні дослідження в перехідний період. Регіональна політика: досвід Європейського Союзу та його адаптація до умов України. (Зб. наук. пр.). Вип. 5 (XLIII). НАН України. ІРД. Ч.1.– Львів, 2003.
7. Система показників оцінки соціально-економічного розвитку регіонів України/ М.М. Жиленкова // Статистика України. -2005. -№ 4. - С. 51-53.
8. Антонов В.В., Зайцева Л.М. Методика комплексної оцінки соціально-економічного розвитку області та її АТО (на прикл. Дніпропетровської обл.)/ НАДУ при Президентові України.- Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2004. – 35с.
9. Методика исследования региональных аспектов экономики / Монография / Бабенко Г.А., под ред. Ф.В. Зиновьева. Крымский экон. ин-т КНЭУ. Симферополь: Таврия, 2005.- 158с.
10. Методологічні підходи до визначення проблемних територій та напрями регулювання їх подальшого розвитку. Монографія / За ред. Л.М.Зайцевої: НАДУ при Президентові України .- Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2003. – 143с.
11. Методологія комплексної оцінки рівня соціально-економічного розвитку області та її територіально-адміністративних одиниць: Монографія за ред. Зайцевої Л.М. НАДУ при Президентові України .- Дніпропетровськ: ДРІДУ НАДУ, 2004. – 129с.
12. Региональная статистика: Учебное пособие / под ред.. В.М. Рябцева. Самара, 1999.
13. Региональная статистика: Ученик / под ред. В.М. Рябцева, Г.И.Чудилина. Москва, 2004. – 380с.
14. Чернюк Л.Г. Д.В.Клиновий Д.В.Розміщення продуктивних сил України.с.227-239;
15. Аксьонова І.В. Регіональна статистика. Конспект лекцій.-, Харків: Вид. ХНЕУ, 2008. – 128с.
16. Региональная статистика: учебник / под ред. Е.В. Заровой, Г.И. Чудили на. – М. Финансы и статистика, 2006. – 624с.